

Ing. Rudolf Cividini — dr. Maks Wraber

Gozdarski institut Slovenije v letih 1947-1949

VSEBINA

- I. Idejni in materialni pogoji za ustanovitev gozdarskega znanstvenega instituta
- II. Organizacijski razvoj instituta
  1. Materialni pogoji razvoja
  2. Redno osebje instituta
  3. Sotrudniki in dopisni člani instituta
  4. Organizacijska razdelitev instituta
  5. Delovni posveti in poročila
- III. Gradnja institutskega poslopja
- IV. Organizacija terenske službe
Raziskovalni objekti
- V. Institutska knjižnica
- VI. Strokovno in raziskovalno delo instituta
  1. Plan institutskega dela
  2. Izvrševanje tematskega plana
  3. Sodelovanje instituta z drugimi ustanovami

I. IDEJNI IN MATERIALNI POGOJI ZA USTANOVITEV GOZDARSKEGA ZNANSTVENEGA INSTITUTA

Slovenska gozdarska znanost ima skromno zgodovino ter ne sloni na stari in strnjeni tradiciji. Njeni začetki so odmev gozdarskih znanstvenih idej, ki so se v preteklem stoletju že močno uveljavljale v zunanjem svetu in se oblikovale v gozdarske znanstvene sisteme. Pionirji gozdarske znanosti, ki so s svojim strokovnim delom, temelječim na znanstveno zasnovanih načrtih, zapustili sledove v oskrbovanju naših gozdov in njihovem urejanju, so bili neposredno ali posredno predstavniki nemške gozdarske šole, ki je tedaj obvladovala Srednjo Evropo. Posebej je treba omeniti smotno pogozdovanje slovenskega krasa, ki se je začelo sistematično izvajati okoli leta 1870 in ki pomeni tako po svoji idejni zasnovi kakor tudi po svojem obsegu eno največjih in najuspešnejših gozdnoobnovitvenih akcij v zgodovini našega gozdarstva.

Tuji gozdarski strokovnjaki, ki so bili zaslužni za napredek gozdarske vede v splošnem in za razvoj gozdarstva na Slovenskem, so bili med drugimi: Hufnagl, Rubbia, Guttenberg, Salzer, Dimitz, Rossipal, Goll, Scholl.

mayer, Putick. Tujci po jeziku in krvi, so v svojem strokovnem prizadevanju bolj ali manj koristili s sadovi svojega dela, hkrati pa so tudi v naših gozdih dobivali idejne pobude in materialno podlago za napredek stroke. Tako je tudi naš gozd prispeval svoje k oblikovanju gozdarske vede. Škoda je v tem, da so bili imenovani in drugi tuji gozdarski strokovnjaki osamljeni, njihovo delo nepovezano in brez živega stika z domačim narodom, ki v tisti dobi ni imel mnogo šolanih gozdarjev. Iz nacionalno-političnih razlogov so morali tudi ti redki domači gozdarski strokovnjaki služiti v tujih krajih in svoji domači zemlji niso mogli neposredno koristiti. Tako se v slovenskem narodu ni mogla ustvariti gozdarska znanstvena tradicija, ki bi bila že prej pripravila idejno in materialno podlago za ustanovitev slovenskega gozdarskega znanstvenega zavoda ali vsaj za uspešnejše udejstvovanje v smeri gozdarske znanosti. To dejstvo ima svoj poglavitni vzrok predvsem v politično-ekonomskem razvoju Slovenije vse do leta 1945, ko je narodna osvoboditev pretrgala vezi kapitalističnih in polfevdalnih odnosov v narodnem gospodarstvu. V takšnih političnih in gospodarskih pogojih je bilo seveda vsako resno in sproščeno znanstveno raziskovalno delo v slovenskem gozdarstvu in v slovenski lesni industriji skrajno otežkočeno ali sploh onemogočeno, ker se ni moglo osredotočiti okrog ustrezne znanstvene ustanove.

Ideja gozdarske prosvete in znanosti je v slovenskih gozdarskih krogih vkljub vsemu živela, se krepila in prihajala do izraza v raznih oblikah. V razdobju med obema svetovnjima vojnama so se pojavljali vedno številnejši gozdarski strokovnjaki domače krvi, deloma še učenci nemških, deloma pa že domačih gozdarskih šol. Mnogi med njimi so se zavedali svojih narodnih in strokovnih dolžnosti ter začeli orati trdo ledino slovenske gozdarske prosvete. Med njimi je posebej omeniti ing. Avgusta Guzelja, dalje ing. Antona Šivica, ing. Viktorja Novaka in ing. Mirka Šušteršiča, ki so se na polju gozdarske prosvete posebno udejstvovali. Svoje strokovne prispevke so priobčevali v domačih in tujih listih ter v samostojnih izdajah. Bili so prvi sejalci slovenskega gozdarsko-znanstvenega semena, ki so imeli težko nalogo iskanja in kovanja gozdarskega strokovnega izrazoslovja ter uvajanja strokovnosti in znanstvenosti v našo zapuščeno gozdarsko vedo.

Najbolj konkreten življenjski izraz je dobila gozdarska prosveta v »Gozdarskem vestniku«, ki je začel izhajati na pobudo in pod uredništvom ing. Stanka Sotoška leta 1938 v Mariboru. Dasi ni neposredno služil gozdarski znanosti v ožjem pomenu in v širšem konceptu, je vendarle intenzivno gojil gozdarsko prosveto in s tem vsaj posredno izražal težnjo po ustanovitvi slovenskega gozdarskega znanstvenega zavoda. Ta težnja je dozorela in dobila svojo prvo konkretno formulacijo, ko je ing. Stanko Sotošek v »Šumarskem listu« leta 1936 sprožil predlog za ustanovitev posebne gozdarske poskusne postaje pri Gozdarski šoli v Mariboru. Misel o potrebi po ustanovitvi gozdarske znanstvene ustanove so izpovedali slovenski gozdarski strokovnjaki tudi na kmetijski anketi leta 1937, ponovno in z močnejšim poudarkom pa na gozdarski anketi v začetku leta 1941. Zato je bila tedaj gozdarskemu odseku Kmetijske zbornice v Ljubljani poverjena naloga, da pripravi pogoje za ustanovitev gozdarskega znanstvenega inštituta. To njegovo delo pa je že v samem začetku prekinila vojna. Tako je tudi ta prvi razveseljivi začetek konkretnih priprav za ustanovitev gozdar-

skega znanstvenega zavoda obtičal v samem porajanju in ostal samo zamisel, prav kakor toliko podobnih ustanov v predvojni Jugoslaviji, ki ni mogla uresničiti niti zamisli osrednjega jugoslovanskega zavoda za gozdarska znanstvena raziskovanja v ministrstvu za gozdove in rudnike v Beogradu.

Objektivne pogoje za uresničenje zamisli o ustanovitvi slovenskega gozdarskega znanstvenega zavoda je ustvarila šele narodna osvoboditev in se je takoj po končani vojni začelo obravnavati vprašanje takega zavoda v ministrstvu za gozdarstvo LR Slovenije. Nujne potrebe po strokovnem osebju v zvezi s prvo gospodarsko obnovo dežele pa tedaj niso dovoljevale, da bi se bilo večje število gozdarskih strokovnjakov izločilo iz proizvodnje in posvetilo zgolj znanstvenemu delu. Pač pa je bil konec leta 1945 v okviru oddelka za gozdarsko prosveto ustanovljen odsek za gozdarska raziskovanja, ki je usmeril svoje raziskovalno delo predvsem v organizacijo pridobivanja borove smole ter v študij tehnologije in fiziologije smolarjenja. Imenovani oddelek je pripravil tudi materialno podlago za ustanovitev gozdarskega znanstvenega zavoda s tem, da je poiskal primerno zemljišče za inštitutsko stavbo in predvidel v predračunu za leto 1947 kredit za njeno gradnjo. Zamisel gozdarskega znanstvenega inštituta se je še bolj konkretizirala, ko je konec leta 1946 minister za kmetijstvo in gozdarstvo pooblastil ing. Franja Sevnika, da vodi nadaljnjo organizacijo znanstvenega dela in znanstvenega inštituta.

Ustanovitev gozdarskega znanstvenega zavoda je bila sprejeta tudi v prvi petletni plan LR Slovenije, ki vsebuje mimo splošnih nalog intenzivnega razvijanja gozdarskega znanstvenega dela še konkretno določilo: »V Ljubljani organizirati za znanstvena raziskovanja na področju gozdarstva znanstveni inštitut z laboratoriji, na terenu pa postaviti raziskovalne postaje in položiti raziskovalne ploskve.«

Do marca 1947 je bil izdelan osnutek odločbe o ustanovitvi Gozdarskega inštituta Slovenije, osnutek pravilnika o njegovem ustroju in delovanju ter perspektivni plan inštitutskega dela za prvih pet let in delovni plan za leto 1947. Izdelan je bil tudi predlog za plan inštitutskega kadra in predlog investicij za gradnjo in opremo inštitutskega poslopja, v predračunu za leto 1947 pa je bila predvidena skupna postavka za pripravljala dela za zgraditev poslopja gozdarskega inštituta in gozdarske šole. Tako so bili slednjič izpolnjeni materialni pogoji za ustanovitev slovenskega gozdarskega inštituta.

Na konferenci dne 29. III. 1947 so člani širšega Gozdarskega sveta pretresali z ministrom zgoraj navedene osnutke in predloge v zvezi z ustanovitvijo gozdarskega inštituta in sprejeli te sklepe: a) inštitut naj takoj začne z delom; b) odločba o ustanovitvi inštituta se brez odlašanja predloži predsedniku vlade LRS v podpis; c) osnutek pravilnika naj se obravnava na konferenci o znanstveno-raziskovalni službi v gozdarstvu v Beogradu; č) službeni prejemki predlaganega inštitutskega osebja naj se zagotovijo s posebno predračunsko postavko ministrstva.

Dne 21. IV. 1947 je predsednik vlade LRS podpisal odločbo o ustanovitvi Gozdarskega inštituta Slovenije, ki je bila objavljena v Uradnem listu LRS št. 17 z dne 26. IV. 1947. Besedilo odločbe se glasi:

Da se postavijo temelji v načrtovanju gozdnega in lesnega gospodarstva, da se izboljša gozdna in lesna proizvodnja in da se pospešuje tehnični napredek v gozdarstvu, izdaja vlada LRS na podlagi 19. točke 44. člena ustave LRS

o d l o č b o

o ustanovitvi »Gozdarskega instituta Slovenije«

1. člen

Ustanovi se »Gozdarski inštitut Slovenije«, ki je državna ustanova pod nadzorstvom ministra za kmetijstvo in gozdarstvo LRS.

Sedež je v Ljubljani.

Naloge inštituta so:

2. člen

a) vodi, usmerja in združuje vse znanstveno delo v gozdarstvu in lesni industriji Slovenije;

b) spremlja razvoj gozdarske in druge znanosti ter vzdržuje stike s podobnimi ustanovami v tuzemstvu in inozemstvu;

c) proučuje posebne pogoje in činitelje gozdarstva in lesne industrije v Sloveniji ter z izsledki svojih raziskovanj daje pobudo za naprednejše gospodarstvo;

č) daje nasvete in strokovna mnenja s področja gozdarstva in lesne industrije;

d) proučuje izvajanje znanstvenih izsledkov v praksi;

e) izdaja poročila o svojem delu, razprave in druge strokovne publikacije;

f) sodeluje pri usposabljanju in spopolnjevanju gozdarskih strokovnih kadrov.

3. člen

Vsa gozdna gospodarstva in lesnoindustrijski obrati na ozemlju Ljudske republike Slovenije morajo nuditi Gozdarskemu inštitutu Slovenije pri njegovem delu potrebno pomoč.

4. člen

Gozdarskemu inštitutu Slovenije načeljuje direktor, ki ga imenuje minister za kmetijstvo in gozdarstvo po sporazumu s predstavnikom vlade LRS.

Druge uslužbenke inštituta imenuje minister za kmetijstvo in gozdarstvo LRS po predlogu direktorja inštituta.

Direktor inštituta je član Gozdarskega strokovnega sveta v ministrstvu za kmetijstvo in gozdarstvo LRS.

5. člen

Gozdarski inštitut Slovenije ima svoj predračun dohodkov in izdatkov v okviru proračuna ministrstva za kmetijstvo in gozdarstvo LRS.

Direktor inštituta je odredbodajalec za izvajanje predračuna inštituta.

6. člen

Minister za kmetijstvo in gozdarstvo LRS je pooblaščen, da iz gozdnih gospodarstev republiškega pomena izloči posamezna osnovna sredstva in jih prenese na inštitut za potrebe njegovega poslovanja.

7. člen

Inštitut sodeluje pri varstvu naravnih parkov in redkosti v zvezi z gozdarstvom. V njegovo področje spada ustanavljanje, proučevanje in strokovno nadzorstvo nad gozdnimi rezervacijami, naravnimi parki in drevesnicami.

8. člen

Podrobne določbe o ustroju in poslovanju inštituta predpiše s pravilnikom minister za kmetijstvo in gozdarstvo LRS.

9. člen

Ta odločba velja od dneva objave v »Uradnem listu LRS«.

Ljubljana, dne 21. aprila 1947.

Št. S-222.

Minister za kmetijstvo in gozdarstvo LRS:

Ing. Levstik Jože s. r.

Predsednik vlade LRS:

Miha Marinko s. r.«

Davna želja slovenskih gozdarjev je bila uresničena. Gozdarski institut je stopil v življenje in krepko zasadil plug v malo obdelano polje slovenske gozdarske znanosti.

Ustanovitev Gozdarskega instituta Slovenije je izdatno podpiral tedanji oddelek za znanstveno raziskovalno delo v gozdarstvu v zveznem ministrstvu za gozdarstvo v Beogradu. Če izvzamemo fakultetna gozdarska instituta v Zagrebu in Beogradu, je bil Gozdarski institut Slovenije kot gozdarska znanstvena ustanova za pomoč operativi v resoru gozdarstva za gozdarskim institutom LR Srbije, LR Hrvatske in LR Makedonije četrti v FLR Jugoslaviji.

II. ORGANIZACIJSKI RAZVOJ INSTITUTA

1. Materialni pogoji razvoja

Materialni pogoji za razvoj novoustanovljenega instituta so bili kaj neugodni. Zaradi splošne stanovanjske stiske institut ni mogel dobiti primernih prostorov za pisarne, delovne kabinete, laboratorije, študijske zbirke in shrambe. Bil je tudi brez potrebnega instrumentarija, aparature in drugih materialnih sredstev. Ti pogoji se vkljub vsem naporom instituta samega in resora do danes niso dosti izboljšali. Del instituta je nameščen v neustreznem provizoriju pod Rožnikom, del pa v pretesnih prostorih na Poljanski cesti 2. Instrumentarija, aparature in drugih pripomočkov za raziskovalno delo na terenu in v laboratorijih si je mogel institut nabaviti bore malo vkljub prizadevnosti posameznih strokovnih delavcev. Institut si še do danes ni mogel organizirati in urediti niti enega laboratorija zaradi pomanjkanja prostorov, opreme in drugih sredstev. Posamezni znanstveni sodelavci se za najnujnejša laboratorijska dela poslužujejo laboratorijev Kmetijskega znanstvenega zavoda in Zavoda za industrijska raziskovanja v Ljubljani, vendar to gostovanje že prehaja v nadlegovanje. Gozdarsko-lovski muzej pripravlja in ureja institut v gradu Bistri pri Vrhniki, ker v Ljubljani ni bilo mogoče najti primernih prostorov. Vse te objektivne težave bodo v veliki meri odpadle, ko bo zgrajeno in opremljeno novo institutsko poslopje.

2. Redno osebje instituta

a) Prvi redni člani Gozdarskega instituta Slovenije ob njegovi ustanovitvi so bili: ing. Franjo Sevnik kot direktor ter ing. Alojzij Žumer in ing. Rudolf Cividini kot člana. Meseca junija 1947 sta se jim pridružila še dr. ing. Vlado Tregubov in dr. Maks Wraber.

Naraščajoče naloge instituta so zahtevale povečanje števila znanstvenih delavcev. Pridobivanje novih članov pa je napredovalo le počasi in s težavo. Šele v prvi polovici leta 1948 so bili institutu dodeljeni novi znanstveni delavci, in sicer ing. Jože Jošt, ing. Janez Jerman, ing. Martin Čokl in ing. Amalija Gostiša, medtem ko je ing. Ivan Bartl postal iz znanstvenega sotrudnika redni član instituta. Konec leta 1948 je prišel v institut ing. Stanko Sotošek, ki je bil kot član instituta zadolžen predvsem z urejanjem »Gozdarskega vestnika« in pozneje »Les«, v letu 1949 pa ga je institut spet izgubil. Kmalu za njim je odšel iz instituta tudi ing. Janez

Jerman, ki je postal urednik »Les« in direktor plana pri »Glavni direkciji gozdne in žagarske proizvodnje«. Dr. ing. Vlado Tregubov je že prej postal vodja novoustanovljenega zveznega »Zavoda za planinske gozdove« in je ostal v institutu samo kot sotrudnik. Z nedavno reorganizacijo ministrstva sta izpadla iz instituta ing. Bartl in ing. Amalija Gostiša, ki sta bila premeščena v Ministrstvo za lesno industrijo. Z izgubo petih članov je bilo redno delo instituta in izpolnjevanje tematskega plana občutno prizadeto. Institut je pridobil letos samo eno znanstveno moč v osebi ing. Marije Kodričeve, ki je prevzela mesto pedologa v institutu.

Ob koncu leta 1949 sestavlja strokovno-znanstveni kader instituta 7 članov:

ing. Franjo Sevnik (gozdarska ekonomika),
ing. Alojzij Žumer (izkoriščanje gozdov in industrijska predelava lesa),
ing. Rudolf Cividini (tehnologija lesa),
dr. Maks Wraber (gozdna botanika in fitosociologija),
ing. Jože Jošt (gozdna entomologija),
ing. Martin Čokl (smolarjenje, dendrometrija) in
ing. Marija Kodrič (pedologija).

b) Administrativno in pomožno tehnično osebje instituta se je stalno menjavalo in je bil ta kader vedno močno pomanjkljiv, kar je imelo slabe posledice za organizacijsko izgradnjo, redno poslovanje in napredek v strokovno-znanstvenem delovanju instituta. Trenutno ima institut 5 administrativnih moči (sekretarko, administratorko, knjižničarja, računovodkinjo in strojepisno) in 7 moči tehničnega pomožnega osebja (2 tehnika, vodjo tehniškega ateljeja, 2 laboranta, muzejskega konservatorja in mehanika). Terensko osebje instituta šteje 6 nameščencev (vodje raziskovalnih postaj ipd.). Ob koncu leta 1949 je stalež instituta 25 uslužbencev poleg 7 stalnih delavcev.

3. Sotrudniki in dopisni člani instituta

Zaradi strokovne povezave in znanstvenega sodelovanja ter pomoči pri izvrševanju velikega tematskega plana oziroma zaradi zadolžitve s specialnimi strokovno-znanstvenimi nalogami so bili v sporazumu z resornim ministrom izbrani doslej tile člani - sotrudniki: dr. ing. Rudolf Pipan (urejanje gozdov), ing. Mirko Šušteršič (urejanje gozdov), ing. Anton Šivic (gozdna statistika), ing. Ivan Klemenčič (gozdne prometne naprave), dr. Oskar Reya (meteorologija in klimatologija), dr. Gabrijel Tomažič (geobotanika), dr. ing. Jože Duhovnik (geologija in petrografija), ing. Janko Urbas (gozdne eksote), ing. Franjo Sgerm (izmera lesa), ing. Ciril Jeglič. (arhitektonska ureditev parkov in arboretumov), dr. ing. Bogdan Dietrich (lesna kemija), Matija Švigelj (gobarstvo), ing. France Strojini (lesna kemija), ing. Marijan Šebenik (pogozdovanje krasa), dr. ing. Vlado Tregubov (gojenje gozdov), ing. Stanko Sotošek (gozdarska politika) in ing. Bogdan Žagar (gojenje gozdov).

Dopisni člani instituta so: ing. Vladimir Beltram (Beograd), ing. Jože Šlander (Beograd) in ing. Stanko Cvek (Sušak).

Velika večina sotrudnikov je močno zaposlena v svojem službenem delokrogu in zato institutu ne more nuditi izdatne pomoči, še manj pa nadomeščati manjkajoče strokovno-znanstveno osebje.

4. Organizacijska razdelitev instituta

O organizacijski razdelitvi instituta se je mnogo razpravljalo in se je organizacijska oblika polagoma izpopolnjevala in prilagojevala delovnim potrebam instituta. Ta je v glavnem razdeljen v administrativni del ali sekretariat, ki obsega administracijo, računovodstvo, ekonomat, arhiv in knjižnico, ter v strokovno-znanstveni del, ki se je prvotno delil v tri sektorje (delovne skupine):

- A. sektor za gozdno proizvodnjo;
- B. sektor za predelavo in uporabo lesa;
- C. sektor za gospodarsko politiko in ekonomiko.

Terenske raziskovalne postaje, tehniški atelje in gozdarsko-lovski muzej so upravno podrejeni sekretariatu, strokovno pa posameznim sektorjem.

V sektor za gozdno proizvodnjo so spadala raziskovalna dela s področja biokemije, gozdarske biologije, gozdnega semenarstva in drevesničarstva, gozdne genetike, fitosociologije, pedologije, dendrologije, obnove, gojenja in varstva gozdov, gozdnih melioracij, hudourništva, dendrometrije in lovstva.

Sektor za predelavo in uporabo lesa je obsegal raziskovalno delo s področja izkoriščanja gozdov in uporabe lesa, to je sečnjo, izdelavo in spravilo lesa, izkoriščanje ostalih gozdnih proizvodov, tehnologijo in anatomijo lesa, mehanično predelavo ter kemično presnovo lesa in ostalih gozdnih proizvodov.

Sektor za gozdarsko politiko in ekonomiko je zajemal raziskovalno delo s področja gozdne zakonodaje, organizacije gozdarske in lesnoindustrijske službe, uprave gozdov, gozdne statistike, planiranja gozdnega gospodarstva v pogledu proizvodnje, porabe in izvoza lesa, organizacije in metodologije dela, mehanizacije in racionalizacije, normiranja in standardizacije, urejanja gozdov, vzgoje kadrov in drugih gospodarskih področij.

Po teh sektorjih se je razvijalo strokovno-znanstveno delo instituta vse do pomladi leta 1949. Tedaj je bilo sklenjeno na konferenci o znanstveno-raziskovalnem delu v gozdarstvu pri zveznem ministrstvu za gozdarstvo, da se za vse gozdarske institute določi enotna strokovna razdelitev na tele sektorje:

- sektor za pogozdovanje in gojenje gozdov;
- sektor za varstvo gozdov;
- sektor za urejanje gozdnega in lesnega gospodarstva;
- sektor za izkoriščanje gozdov in predelavo gozdnih proizvodov;
- sektor za ekonomiko;
- sektor samostojnih tematskih skupin (fitocenološka, pedološka in meteorološka skupina).

Vsakemu sektorju načeluje starešina, ki ga izberejo člani sektorja. Vsak član-sodelavec instituta je samostojen v svoji delovni skupini, delo vseh skupin sektorja pa koordinira starešina. Posamezni člani — znanstveni delavci instituta obdelujejo tematski plan svoje skupine.

5. Delovni posveti in poročila

V letih 1947—1948 se je delo instituta usmerjalo in koordiniralo na skupnih delovnih posvetih vseh članov instituta, ki so se vršili redno mesečno ali vsaj četrtletno, sicer pa po potrebi. Pri posvetih so znanstveni delavci poročali o delu svoje skupine in predlagali delovni program za prihodnjo dobo, ta pa se je skupno pretresal in koordiniral s celoto. Ta sistem delovnih posvetov se je izkazal za manj prikladnega. Zato se je leta 1949 uvedla praksa mesečnih delovnih posvetov po posameznih sektorjih, ki predlagajo direktorju pismena poročila o opravljenem delu in delovni program za naslednji mesec. Staresine posameznih sektorjev se sestajajo k posvetu po potrebi zaradi povezave in koordinacije dela. Za reševanje specialne problematike sklicuje direktor ožji posvet, za reševanje splošne problematike pa širši posvet članov instituta.

III. GRADNJA INSTITUTSKEGA POSLOPJA

Načrte za institutsko poslopje je po ožjem natečaju izdelal Institut za arhitekturo tehniške fakultete v Ljubljani. Predračun stroškov gradnje je 15.000.000 din. Pridobljeno je bilo zemljišče pod Rožnikom, nekdanj last Društva ostrostrelcev, ki je po svoji legi in obliki zelo primerno za institut. Koj v začetku leta 1947 je začel institut uresničevati gradbeni načrt. Gradnja institutskega poslopja je vključena v petletni plan LRS. V predračunu ministrstva za leto 1947 je bilo za pripravljajna gradbena dela odobrenih 500.000 din. Tega leta so se na stavbišču vršile priprave (podiranje starih stavb) največ s prostovoljnim delom gozdarske in kmetijske sindikalne podružnice ministrstva; sodelovali pa so tudi gojenci gozdarske šole ter terenski odbor OF Rožna dolina in Večna pot.

V predračunu za leto 1948 je bil za gradnjo institutskega poslopja odobren kredit 7.300.000 din. Zaradi stalnega pomanjkanja delavcev so bili zgrajeni v teku leta 1948 le kletni prostori na zahodni strani poslopja, medtem ko na vzhodni strani poslopja niso bili položeni niti temelji. V letu 1949 se gradnja poslopja sploh ni nadaljevala, ker je izpadla iz vrste prioriternih gradenj. V predračunu resora za leto 1949 je bilo odobrenih le 420.000 din za vzdrževanje začetelega poslopja in za manjša režijska dela. Zaradi pomanjkanja delavcev pa se tudi ta dela niso izvršila.

Poleg institutskega poslopja pod Rožnikom je institut v letu 1948 ustanovil študijsko drevesnico. Odkop zemlje in planiranje drevesnice sta bila izvršena s prostovoljnim delom. V letu 1949 je bila institutska drevesnica obdelana in delno posejana, predvsem z eksotami, ki bodo služile za arboretum na Rožniku.

IV. ORGANIZACIJA TERENSKE SLUŽBE

Zaradi neposredne povezave s terenom in organizacije terenskih raziskovanj kakor tudi zaradi vzdrževanja terenskih objektov in stalnih opazovanj je ustanovil institut v obdobju 1947—1949 tele raziskovalne postaje:

1. Raziskovalna postaja Rakovec na Pohorju je bila osnovana že jeseni leta 1947. Delovati je začela komaj februarja 1948,

ko je dobila svojega vodjo. Institut posveča posebno skrb preučevanju Pohorja, ker je to naš največji in zaokroženi gozdni masiv, a gozdno gospodarstvo je v večini njegovih predelov zanemarjeno oziroma nesmotrno. Tipičen primer nepravilnega gozdnega gospodarstva na Pohorju je revir Rakovec v površini 800 ha, ki si ga je institut izbral za svoj študijski objekt. Ta postaja bo po eni strani služila kot izvršni organ instituta pri uvajanju sodobnih načinov gozdnega gospodarstva, po drugi strani pa bo pomagala institutu pri znanstvenem raziskovanju tega gozdnega področja.

V letu 1948 sta bili na Pohorju ustanovljeni tudi dve pomožni raziskovalni postaji, in sicer v Lehnu na Pohorju in na Rdečem bregu nad Podvelko.

2. Ustanovitev pomožne raziskovalne postaje Lehen na Pohorju sta narekovali potreba in važnost preučevanja sodobnega načina gospodarjenja s prebiralnimi gozdi po kontrolni metodi. Šolski primer za takšen način gospodarjenja je gozd bivšega veleposestnika Edvarda Pogačnika v Lehnu na Pohorju v površini 172 ha. Za preučevanje prebiralnega gospodarstva po kontrolni metodi je bil kasneje kot študijski objekt izločen ves gozdni revir Lehen, ki tvori gospodarsko in terensko enotno in zaokroženo celoto v skupni površini okoli 400 ha.

3. Pomožna raziskovalna postaja Rdeči breg nad Podvelko je bila ustanovljena zaradi preučevanja eksot, zlasti zelene duglazije (*Pseudotsuga Douglasii* var. *viridis*) in sitke (*Picea sitkaensis*), ki sta v večjih čistih in mešanih sestojih zasajeni na Rdečem bregu.

4. Meseca maja 1948 je začela z delom raziskovalna postaja za Gorenjsko s sedežem v Kranjski gori. Institut potrebuje to postajo pri preučevanju naših visokogorskih gozdov, hudourniških področij in melišč, planin ter planinskega gospodarstva sploh v območju Triglavskega pogorja in Karavank.

5. Kmalu za to postajo je bila ustanovljena njej podrejena pomožna raziskovalna postaja v Trenti. Osnovana je bila zato, ker je dobil institut v upravo znameniti planinski botanični vrt »Julijana« v Trenti. Lastnik vrta in njegov ustanovitelj je ing. Albert Bois de Chesne, znani ljubitelj Julijskih planin, živeč v Trstu. Institut namerava poleg vrta »Julijana« osnovati planinski arboretum, ki bo povezan s prirodnim parkom — rezervatom Mlinarica-Kukla. Ta postaja je bila ustanovljena predvsem zaradi preučevanja pogozdovanja južnih pobočij Julijskih Alp v zvezi s hudourniškim značajem gornjega Posočja.

6. in 7. Terenska raziskovalna služba instituta je imela lani in letos svoje težišče na Pokljuki in Jelovici. Tam sta bili organizirani oporišči na Rudnem polju in Rovtarici. Obe sta priključeni na postajo v Kranjski gori.

8. Na Pristavi v Javorniškem rovtu je bila organizirana skupna gozdarsko-kmetijska raziskovalna postaja z nalogo, da preučuje možnosti melioracije planinskih zemljišč in njihovega racionalnega izkoriščanja v Karavankah.

9. Dne 1. 9. 1948 je začela delovati raziskovalna postaja za Notranjsko s sedežem v Snežniku. Postaja je bila ustanovljena z namenom, da na terenu pomaga institutu preučevati prebiralne gozdove visokogorskega kraškega sveta. Sredi leta 1949 jo je prevzel zvezni Zavod za planinske gozdove.

10. Proti koncu leta 1948 je bila ustanovljena raziskovalna postaja za Dolenjsko v Mokricah, in sicer v zvezi s preučevanjem gozdov na Gorjancih ter v spodnjem Posavju. Ta postaja je prevzela v oskrbo tudi znameniti grajski park eksot v Mokricah pri Brežicah.

11. Jeseni leta 1948 je bila ustanovljena raziskovalna postaja za Slov. Primorje s sedežem v Ajševici pri Gorici, ki je začela delovati meseca decembra istega leta. Postaja upravlja — v sodelovanju z Upravo za pogozdovanje Krasa in zveznega Zavoda za planinske gozdove tudi veliki opustošeni parkovni gozd in arboretum Panovec pri Gorici, ki je bil izločen kot študijski objekt instituta.

12. Za Kočevsko-Ribniško področje je bilo ustanovljeno terensko oporišče v Grčaricah pri Ribnici na Dolenjskem.

13. Raziskovalna postaja za severo-vzhodno Slovenijo v Tišini (Prekmurje) je bila osnovana v poletju 1949, in sicer zaradi preučevanja nižinskih gozdov v Pomurju in Podravju.

Institut ima namen v kratkem osnovati še raziskovalne postaje za Dolenjsko, Posavinje in Posotelje.

Terenska organizacijska mreža instituta je dobila s tem svoje najvažnejše postojanke. Potrebna je še izpopolnitve in okrepitve z nekaterimi novimi postojankami, posebej še s terenskimi oporišči v onih predelih, kjer se bo osredotočila raziskovalna dejavnost instituta.

Za preučevanje lokalne klime in gozdne mikroklimе je ustanovil institut v letu 1948 štiri meteorološke postaje III. reda, in sicer dve na Pokljuki (Mrzli studenec, Rudno polje) in dve na Jelovici (Rovtarica, Martinček). Po ukinitvi oddelka za gozdarsko prosveto oziroma odseka za raziskovanje pri tem oddelku je institut prevzel od njega nadaljnje štiri meteorološke postaje, postavljene v zvezi s smolarskimi poskusi, in sicer v Vučji gomili v Prekmurju, pri Sv. Kungoti na Dravskem polju, v Podbrezjah na Gorenjskem ter v Herpeljah v Slov. Primorju. V zvezi z novo organizacijo hidrometeorološke službe je institut prepustil upravo svojih meteoroloških postaj Upravi hidrometeorološke službe v Ljubljani.

S polaganjem raziskovalnih ploskev je institut začel v okviru kompleksnih raziskovanj avgusta 1947. Do danes je bilo zakoličenih in delno tehnično urejenih 64 stalnih raziskovalnih ploskev, ki so v različnih fazah obdelave. Seznam ploskev in ostalih raziskovalnih objektov instituta je razviden iz preglednice.

Raziskovalni objekti Gozdarskega instituta Slovenije, ki so že izločeni ali predlagani za izločitev

a. Stalne raziskovalne ploskve

(Objekti, kjer vrši institut raziskovanja s področja gojenja gozdov in kjer se vrši izkoriščanje samo po navodilih instituta.)

1. Jelovica, 17 ploskev v skupni površini	18 ha
2. Pokljuka, 16 ploskev v skupni površini	16 ha
3. Rakovec na Pohorju, 8 ploskev v skupni površini	9 ha
4. Rdeči breg na Pohorju, 7 ploskev v skupni površini	9 ha

5. Gorjanci, 2 ploskvi v skupni površini	2 ha
6. Macesnava področja na Gorenjskem, 5 ploskev v skup. površ.	5 ha
7. Kočevsko (Stojna), 4 ploskve v skupni površini	9 ha
8. Otave pri Cerknici, 2 ploskvi v skupni površini	7 ha
9. Ravnik pri Planini, 1 ploskev v površini	2 ha
10. 2 ploskvi za smolarska raziskovanja v površini	<u>3 ha</u>
Skupaj 64 ploskev v skupni površini	80 ha

b. Vzorni in poskusni objekti

(Objekti, kjer naj se po navodilih instituta gospodari po sodobnih načelih gojenja gozdov za dosego čim boljšega kakovostnega in količinskega prirastka.)

1. Lehen na Pohorju (izločen)	okoli	400 ha
2. Rakovec na Pohorju (predlagan)	„	800 ha
3. Pokljuka (predlagan)	„	1370 ha
4. Martinček (predlagan)	„	612 ha
5. Rovtarica (predlagan)	„	<u>794 ha</u>
Skupaj	okoli	3976 ha

c. Študijski objekti

(Gozdni predeli, kjer so problemi gojenja gozdov posebno pereči zaradi močne degradacije gozdne vegetacije in tal in kjer vrši institut raziskovanja za obnovo gozdov oziroma pogozdovanja ter za utrjevanje gibljivih terenov.)

1. Dolina Krme (predlagan)	okoli	1500 ha
2. Dolina Male Pišnice (predlagan)	„	800 ha
3. Področje Belce v Karavankah (predlagan)	„	1000 ha
4. Kukla-Mlinarica v Trenti (predlagan)	„	<u>100 ha</u>
Skupaj	okoli	3400 ha

č. Pragozdni rezervati

(Ostanki pragozdov, kot prirodni spomeniki izločeni za namene znanstvenega preučevanja njihove sestave in strukture, zaščiteni po zakonu o varstvu prirodnih spomenikov.)

1. Kočevsko, 6 objektov v skupni površini	okoli	250 ha
2. Gorjanci, 1 objekt v površini	„	30 ha
3. Pohorje, 1 objekt v površini	„	<u>15 ha</u>
Skupaj	okoli	295 ha

V. INSTITUTSKA KNJIŽNICA

Institut si je postavil nalogo, da ustanovi centralno znanstveno knjižnico gozdarske in lesnoindustrijske stroke. V ta namen je leta 1948 prevzel z ministrskim odlokom resorno knjižnico. Ta knjižnica je nastala iz posameznih manjših knjižnih zbirk raznih gozdarskih ustanov bivše Jugoslavije. Poleg novih knjig, ki jih je institut nakupoval sproti, so sestavni del knjižnice tele knjižne zbirke:

1. Glavni knjižni fundus gozdarskega odseka bivše banske uprave v Ljubljani, ki je star 60—70 let.

2. Knjige bivše Kmetijske zbornice (od 1937. leta), ki jih je institutu odstopilo Ministrstvo za kmetijstvo.

3. Del knjižnice bivšega Slovenskega gozdarskega društva. Ta knjižnica je bila v vojnem času shranjena v prostorih univerzitetne knjižnice v Ljubljani. Po vojni je del teh knjig obdržala Narodna in univerzitetna knjižnica, ostali del pa je dobil Gozdarski institut Slovenije.

4. Knjižna zbirka bivše Gozdne direkcije v Ljubljani, ki je nastala po letu 1919.

5. Zbirka knjig Začasne državne uprave razlaščenih veleposestniških gozdov v Ljubljani, ki je tudi mlajšega datuma (1934).

6. Po ukinitvi gozdarskega referata Okrajnega glavarstva Ljubljana je tudi njegova knjižna zbirka prešla v institutsko knjižnico.

7. V institutsko knjižnico je končno prešlo še nekaj manjših zasebnih zbirk.

Knjige so v glavnem starejšega datuma in po večini iz nemške literature. Zelo občutno je pomanjkanje novejšje tuje strokovne literature zaradi velikih težav z nabavo te literature v inozemstvu. Za sodoben razvoj gozdarske znanosti in za uspešno raziskovalno delo pa je vodilna tuja strokovna literatura življenjskega pomena.

VI. STROKOVNO IN RAZISKOVALNO DELO INSTITUTA

1. Plan institutskega dela

Prvi delovni program instituta je bil nakazan na ustanovni konferenci 29. III. 1947. Pozneje je bil spopolnjen z nalogami zveznega pomena, ki jih je dobil institut na konferenci o znanstveno-raziskovalnem delu v gozdarstvu v Beogradu istega leta. Zaradi pomanjkanja prakse planiranja znanstveno-raziskovalne službe in spričo skromnih delovnih možnosti se je kmalu pokazalo, da je tematski plan preobširen in premalo konkreten. Pred drugo institutsko konferenco v Beogradu 1948 je bil tematski plan predelan v smislu navodil o planiranju znanstvene raziskovalne službe v gozdarstvu, ki jih je izdalo zvezno ministrstvo za gozdarstvo. Plan je bil v smislu sklepov konference še predelan ter se je ustalil v svoji sedanjí obliki.

Institut ima svoj dolgoročni (perspektivni) in svoj letni plan dela. Dolgoročni delovni plan velja za dobo splošnega gospodarskega plana in je izdelan samo v splošnih obrisih. Letni delovni plan je bolj konkretiziran in izdelan v podrobnostih po delovnih fazah. Obsega tri dele: tematski plan, plan poskusnih in raziskovalnih objektov ter organizacijski plan.

Tematski plan je osnova znanstveno-raziskovalne dejavnosti instituta. Izvršitvi tematskega plana mora služiti vsa ostala institutska dejavnost. Največji del gozdarskih znanstvenih raziskovanj je dolgotrajne narave. To dejstvo določa posebno obliko letnega tematskega plana, to se pravi, da letni plan za naslednje leto izkazuje (poleg nove tematike) samo faze ali dele posameznih tem, katerih obdelava se je začela v prejšnjih letih. Okvir tematskega plana se ujema z notranjo organizacijsko razdelitvijo instituta, tako da je registracija in evidenca tematike olajšana. Posamezne delovne teme se namreč po svoji sorodnosti in medsebojni povezanosti združujejo v delovne skupine (grupe), te pa v delovne odseke (sektorje).

Po izkušnjah našega in drugih gozdarskih institutov v državi se je slednjič ustalila tale praksa sestavljanja in sprejemanja tematskega plana, ki se je izkazala za najboljšo. Posamezne delovne skupine oziroma sektorji predlagajo svoje tematske plane, ki jih znanstveni delavci instituta pretresejo na skupnem posvetu zaradi povezave in koordinacije. Nato se tako sestavljeni plan ponovno pretrese v prisotnosti predstavnikov resornega ministrstva in republiške Planske komisije ter po potrebi menja, popravi in spopolni v smislu navodil in predlogov teh predstavnikov. V tej obliki se predloži plan zveznemu ministrstvu za gozdarstvo (Uprava za naučno-istraživački rad i unapredjenje proizvodnje u šumarstvu), kjer se pregleda in prediskutira na skupnem posvetu med predstavniki republiških gozdarskih institutov in zveznega gozdarskega ministrstva ter slednjič dokončno redigira. Tematski plan postane pravomočen in obvezen, ko ga odobri Zvezna planska komisija. Pri sestavi tematskega plana in njegovem izvrševanju imajo naloge zveznega značaja prednost pred republiškimi. Dajanje oziroma sprejemanje izvenplanskih nalog v teku leta se dovoljuje samo tedaj, če je naloga nujnega značaja, toda potreben je za to pristanek nadrejenih organov.

Pri sestavi tematskega plana se upoštevajo prvenstveno nujne potrebe operative, razpoložljivi kader strokovno-znanstvenih delavcev in materialno-tehnične možnosti izvršitve plana. Tematske naloge morajo imeti znanstveno-operativni ali znanstveno-teoretski značaj. Ne smejo se sprejemati čisto neznanstvene naloge, ki bi usmerile institutsko dejavnost v goli prakticizem in v čisto operativo.

Doslej se je sestavljal tematski plan ob prehodu starega leta v novo. Zvezna konferenca za pretres tematskih planov vseh operativnih gozdarskih znanstvenih institutov se je vršila v Beogradu marca—aprila meseca. Po najnovjših navodilih sestavljajo instituti svoje plane že v novembru, pretresajo pa se ti plani na zvezni konferenci že v mesecu decembru.

2. Izvrševanje tematskega plana

Glavni poudarek institutskega tematskega plana je na kompleksnih raziskovanjih, ki zajemajo več delovnih skupin in sektorjev. Takšna raziskovanja, ki vežejo istočasno več tem, se vrše na primernem raziskovalnem objektu, ki nudi dovolj široke možnosti vsestranske uspešne obdelave. Pri tem je glavni cilj raziskovalne dejavnosti določitev gozdnih tipov, ki naj nudijo realno objektivno podlago za napredno in uspešno gozdno in lesno gospodarstvo. Ta cilj je dosegljiv z ugotavljanjem tipov gozdnih

rastišč, vegetacijskih oblik, vzgojnih metod, gospodarsko-tehničnih prijemov, biološke in tehnološke kakovosti gozdnih sestojev itd. To so dejansko najzanesljivejše sestavnice (komponente), ki tvorijo realno biološko in gospodarsko osnovo za pravilno planiranje gozdnega gospodarstva.

S takšnim načinom kompleksnega raziskovanja je ubral naš institut povsem novo pot gozdarskih raziskovanj, za katero je bilo treba šele izdelati organizacijsko obliko in delovno metodiko s pravilnim časovnim zaporedjem ter z uspešno povezavo posameznih tem in njihovih razvojnih faz. Takšen način raziskovalnega dela je zahteval, da se najprej izbere zadostno število tipičnih gozdnih objektov večjega obsega in stalnih raziskovalnih ploskev ter da se organizira terenska raziskovalna mreža. Iz teh razlogov se je institut že koj v začetku svojega delovanja lotil maršrutnega (preglednega) spoznavanja slovenskih gozdov (predvsem državnih), ki so dobro služila izbiranju in izločanju raziskovalnih objektov, ter vzporedno s tem tudi ustanavljanju terenske mreže raziskovalnih postaj in oporišč. Izbrane raziskovalne objekte je bilo treba tehnično primerno urediti in pripraviti za raziskovalno delo. Biološko-ekološka raziskovanja so v tem pogledu manj zahtevna od gozdnogojitvenih in tehnoloških. Za slednja je potrebno določeno število pravilno izbranih in tehnično dobro urejenih stalnih raziskovalnih ploskev. Prav izboru in ureditvi teh je institut posvečal največ pažnje in časa.

Šele po izvršitvi glavnih pripravljalnih del se je mogel institut s pridom lotiti podrobnih konkretnih raziskovalnih del, ki so bolj ali manj stacionarnega značaja. V tej smeri institut sedaj svoje delo načrtno in vztrajno nadaljuje. Raziskovalno delo, osredotočeno v prvi vrsti na Triglavsko (Pokljuka, Jelovica), Kočevsko-Ribniško, Pohorsko (Rakovec, Lehen) in Notranjsko gozdnogospodarsko področje, obsega preučevanje gozdne vegetacije za izdelavo tipoloških (fitosocioloških) kart, gozdnih tal za sestavo karte gozdnih talnih tipov, raznih gozdnogojitvenih metod, tehnoloških in dendrometrijskih elementov za ugotavljanje kakovosti in donosa sestojev.

Največ pozornosti je institut doslej posvetil Triglavskemu področju. To področje je zahtevalo zaradi svojih mozaičnih rastiščnih pogojev izločitev največjega števila raziskovalnih ploskev. Delo na izločanju raziskovalnih ploskev se bo v bodoče poglobilo tudi v ostalih gozdnih področjih Slovenije.

V okviru svojih raziskovanj je institut vložil mnogo truda za preusmeritev gojenja in izkoriščanja gozdnih sestojev v tipičnih smrekovih rastiščih na Pokljuki in Jelovici. Tam so bili pod vodstvom instituta izločeni sestoji za gojenje lesa specialne strukture za avionsko industrijo, industrijo glasbil in fizkulturnih potrebščin. Iz teh sestojev je bila sestavljena posebna gospodarska enota, s katero se bo gospodarilo po posebnih metodah in po načelu stroge trajnosti. Izdelana je bila tudi študija o gospodarskem pomenu in o problematiki avionskega in resonančnega lesa; prav tako so bila dana navodila za sestavo gospodarske osnove za izločeno gospodarsko enoto.

V okviru kompleksnih raziskovanj se preučujejo dalje prirodoslovne in ekonomske osnove za razmejitev gozdnogospodarskih področij in lesnoindustrijskih bazenov ter pogoji za izkoriščanje gozdnih proizvodov in njihovo predelavo, da se na tej podlagi izdelajo idejne smernice za ureditev gozdnega in lesnega gospodarstva v Sloveniji. V tej zvezi sta bili

izdelani dve strokovno - znanstveni študiji: ena o smernicah za perspektivno planiranje lesne industrije v Sloveniji v cilju njene racionalizacije in koncentracije, druga pa o gozdnogospodarskih in lesnoindustrijskih področjih Slovenije. Na podlagi ugotovitev in smernic druge študije se je izvršila terenska operativna razdelitev gozdnogospodarskih področij, slednja pa so postala realna osnova in izhodišče za izdelavo ureditvenih elaboratov in za lokacijo lesnoindustrijskih kombinatov.

Že v samem začetku dela je bil institut mnenja, da mora spričo silnega razvoja gozdne in lesne kemije in velikega napredka v izkoriščanju lesnih ostankov cziroma odpadkov ter spričo silno nizke ravni te veje našega gospodarstva ustvariti jedro in osnovo za njen razvoj. Institut se je zavedal, da bo to pionirsko delo terjalo velikih naporov in da bo marsikje naletelo na nerazumevanje.

Idejna podlaga za raziskovanja gozdne in lesne kemije je bila ustvarjena in strokovno - znanstvena pomoč zagotovljena. Materialni pogoji pa so kaj slabi, saj institut doslej še ni mogel organizirati potrebnega laboratorija. Kemijska skupina se je bavila doslej predvsem z raziskovanji gozdne kemije: poogljavanje, destilacija borovih štorov, pridobivanje eteričnih olj iz drevesnih iglic itd.

V zvezi s temi raziskovanji je bil projektiran in izdelan prototip prenosne peči za poogljavanje lastne konstrukcije. Projektirani sta dalje dve destilacijski prenosni napravi za pridobivanje borovega olja s suho destilacijo borovih štorov. Od teh se je en projekt obnesel, drugi pa ne. Prav tako je bil projektiran in izdelan prototip racionalizirane destilacijske naprave za destilacijo drevesnih iglic za pridobivanje eteričnih olj. Enako je v tem področju nastal in bil preučen postopek za ekonomično izdelavo gradbenih elementov iz žagovine in iz prekuhanih iglic kot ostanka destilacije eteričnih olj.

Na pobudo instituta so se začele tudi druge sorodne raziskovalne ustanove zanimati za raziskovanja v lesni kemiji, tako kemična instituta Slovenske akademije znanosti in umetnosti in Univerze v Ljubljani, Institut za industrijska raziskovanja pri Ministrstvu za industrijo in rudarstvo, institut Glavne direkcije za industrijo celuloze, lesovine in papirja idr. Na konferencah zainteresiranih ustanov in podjetij je bilo sklenjeno, da raziskovalno delo s področja lesne kemije koordinira in usmerja Gozdarski institut, posamezne ustanove pa so prevzele raziskovanja konkretnih tem. Uresničenje tako zasnovanega delovnega načrta je sedaj ogroženo s premestitvijo ing. Bartla in ing. Gostiševe iz instituta v Biro za napredek proizvodnje pri Ministrstvu za lesno industrijo.

Velik poudarek institutskega dela leži na raziskovanju prebiralnih gozdov, posebej njihove strukture in rezultatov gospodarjenja po kontrolni metodi. Vzporedno s tem je potekal tudi študij izboljšanja degradiranih gozdnih tal, premene (konverzije) neustreznih umetnih čistih sestojev v prirodne mešane sestoje in prehoda od sečenj na golo na oplojne sečnje po raznih načinih. To raziskovalno delo se bo še razširilo na komparativna raziskovanja rezultatov gospodarjenja v prebiralnih in enodobnih sestojih. V tej zvezi se bo izvršila tudi primerjava donosov in kvalitete teh in onih sestojev. Velik del teh nalog pa je prevzel novoustanovljeni Zavod za planinske gozdove.

Zaradi velike važnosti semenarstva in drevesničarstva, ki se v praksi še vedno v veliki meri ravnata po zastarelih in deloma tudi protiprirodnih metodah, je moral institut posvetiti večjo skrb tudi študiju teh za obnovo in gojenje gozdov nad vse aktualnih problemov. Na terenu je zbiral podatke o semenarski in drevesničarski praksi, opozarjal operativno osebje na storjene napake in predlagal operativnemu vodstvu izboljševalne ukrepe. V sodelovanju z Upravo za povzdigo gozdov in z državnim gozdno-gospodarskim podjetjem »Gozdne semenarne in drevesnice« je za prve nujne potrebe operative izvršil začasno razdelitev (rajonizacijo) slovenskega ozemlja na sedem semenarskih okolišev (rajonov). Podrobna razmejitev semenarskih okolišev, katerih meje bi bilo koristno spraviti v sklad z mejami gozdnogospodarskih področij, in njihova notranja razčlenitev je seveda stvar dolgotrajnega poglobljenega preučevanja vegetacijskih in ekoloških razmer na terenu. Za posamezne važnejše domače drevesne vrste so bili v mejah semenarskih okolišev določeni ožji terenski predeli, kjer naj se zbira kakovostno seme te ali one drevesne vrste, istočasno je bilo tudi predvideno, kje naj se seme določene drevesne vrste uporablja za setev v naravi ali v drevesnicah, kar velja seveda tudi za uporabo sadik iz drevesnic. S tem je posegel institut tudi v prostorno razmestitev (lokacijo) gozdnih drevesnic, kjer ne smejo odločati zgolj ekonomsko-tehnični, marveč v prvi vrsti tudi objektivni prirodoslovni vidiki. Za operativne potrebe je izdelal institut idejne smernice in konkretna navodila, po katerih naj se ravna gozdarska operativa pri izbiri in izločanju semenarskih sestojev. Institut je dajal dalje konkretna navodila, kje naj se zbira semenje tujih drevesnih vrst in kje naj se uporablja za setev in pogozdovanje. V zvezi z gornjimi problemi je bila izdelana daljša študija o biološki problematiki semenarstva.

Kot rezultat preučevanja pragozdne vegetacije in kraških mrazišč sta bili izdelani dve študiji, katerih ena obravnava gozdnogospodarski in kulturnoznanstveni pomen pragozdnih rezervatov, druga pa govori o pojavu kraških mrazišč in njegovi gozdarski problematiki.

Povezana vegetacijsko-sociološka in pedološka raziskovanja na Poljuki so dala zelo zanimive in koristne rezultate. Prvič so pedološka raziskovanja potrdila pravilnost in upravičenost diferenciranih vegetacijskih tipov, drugič pa so dokazala ozko vzročno povezanost in medsebojno odvisnost vegetacije in talne podlage. Načrtna raziskovanja v tej smeri dajejo prirodoslovno podlago za racionalno gozdno gospodarstvo, ker nakazujejo pravo smer za obnovo, gojenje in urejanje gozdov.

Posebno pozornost je posvetil institut preučevanju visokoplaninskega gospodarjenja, in sicer razmejevanju pašnih in gozdnih zemljišč ter dviganju gornje meje gozdne vegetacije. V tem področju so v teku obsežna geološko-pedološka, vegetacijsko-fitosociološka in socialno-ekonomska raziskovanja. Institut raziskuje skupno s Kmetijskim znanstvenim zavodom vprašanje melioracij planinskih pašnikov, ki so v Sloveniji v veliki meri zanemarjeni in degradirani. Ti degradirani pašniki po eni strani v veliki meri ovirajo uspešen razvoj živinoreje, po drugi strani pa pospešujejo gozdno pašo, ki povzroča nadaljnje znižanje gornje meje gozdne vegetacije in je v škodo kakovosti gozdnih sestojev, ponekod pa celo ogroža obstoj gozdov na absolutnih gozdnih tleh. S pridobitvijo pedologa so se začela tudi raziskovanja melioracij degradiranih gozdnih tal. Glavni poudarek

pri teh delih polaga institut na problem utrditve gibljivih terenov, omejitve hudourniških perimetrov in izboljšanje gozdnih zemljišč z gnojilnimi poskusi, posebno s kalcifikacijo.

Na področju varstva gozdov se je bavil institut v glavnem z raziskovanji biologije lubadarjev in borovega prelca v Sloveniji. V ta namen je bila sestavljena posebna opazovalna naprava (entomološki zaboj). Ustanovljene so bile tri opazovalne postaje za študij biologije lubadarjev (Pokljuka, Rakovec na Pohorju, Idrija). V sodelovanju z zagrebško gozdarsko fakulteto so bila izvršena raziskovanja o uporabi preparata DDT v prahu kot sredstva v borbi proti lubadarju in borovemu prelcu. V Prekmurju se preučujejo vzroki sušenja kanadskega topola kot kompleksnega problema.

V racionalizaciji lesne proizvodnje se je institut zlasti posvečal raziskovanju racionalizacije in mehanizacije v izdelavi in predelavi lesa ter racionalizacije dela na osnovnih strojih. Glavno raziskovalno delo je usmerjeno v analizo ostankov in odpadkov raznih produktov gozdne in lesne proizvodnje, v uvedbo brigadnega sistema in motorizacije v izdelavi lesa v gozdu ter na racionalizacijo dela na polnojarmeniku in krožni žagi. Enako se preučuje vprašanje menjanja srednjega premera hlodovine iz posameznih gozdnih bazenov in koničnost te hlodovine. Napisanih je bilo nekaj tozadevnih strokovnih poročil.

Projektiran in izdelan je bil prototip indikatorja za polnojarmenik, ki bo patentiran. Objavljena je bila znanstvena študija, ki prinaša teoretično rešitev normiranja dela na jarmeniku za naše razmere, in razprava o racionalizaciji dela s krožnimi žagami. V pripravi sta publikacija o tehniki dela na polnojarmeniku ter publikacija o motornih verižnih žagah in o ravnanju z njimi. Po ustanovitvi Biroja za napredek proizvodnje prehaja glavno delo na tem področju nanj.

Tudi raziskovanje eksot je institut začel obdelovati kompleksno. V ospredju so preučevanja tehle vrst: zelena duglazija (*Pseudotsuga Douglasii* var. *viridis*), sitka (*Picea sitkaensis*), zeleni bor (*Pinus strobus*) in rdečelistni (ameriški) hrast (*Quercus rubra*). Pri raziskovanjih kanadskega topola (*Populus canadensis*) sodeluje naš institut z gozdarskim institutom v Zagrebu.

Raziskovalno delo bivšega oddelka za gozdarsko prosveto glede smolarjenja se v okviru instituta nadaljuje in napreduje. Uvedeni so bili poskusi smolarjenja z uporabo kislin in smolarjenja macesna. Projektiran in izdelan je bil prototip racionaliziranega smolarskega noža lastne konstrukcije. V tej zvezi je omeniti tudi prvo zvezno konferenco o smolarskih raziskovanjih v Ljubljani leta 1949, katere organizacijo je po nalogu zveznega ministrstva za gozdarstvo prevzel institut.

Na področju urejanja gozdov se je lotil institut raziskovanj lesnega prirastka po metodi dr. R. Pipana, institutskega sodelavca. V izdelavi je prototip hipsometra lastne konstrukcije za potrebe operative.

Posamezni člani instituta so zadolženi tudi pri delu na standarizaciji in ocenjevanju racionalizatorskih in iznajditeljskih predlogov. Razen teh obsežnejših raziskovalnih del vrši institut razna manjša planska in izvenplanska raziskovanja, instruktaže, ekspertize ipd. V okviru referatnih sestankov je institut priredil nekoliko strokovnih predavanj svojih članov za vodilno operativno osebje z namenom, da se doseže čim tesnejša povezava znanstvenega dela s praktičnim udejstvom. Pri vzgoji kadrov

sodeluje institut s predavanji svojih članov, posebej na ekonomski in agromski fakulteti, na Srednji tehnični šoli, v Gozdarskem tehnikumu, Nižji lesni šoli, Šoli za gozdno milico ter na raznih tečajih. V okviru splošnih nalog, ki izvirajo iz značaja same ustanove, je institut sodeloval pri reševanju raznih problemov planiranja z dajanjem znanstvene pomoči oziroma idejnih osnov, pomagal pa je tudi neposredno operativi z dajanjem nasvetov in praktičnih navodil gozdarskemu osebju. Njegovo delovanje na področju gozdarske politike in ekonomike je bilo usmerjeno k reševanju konkretnih nalog, ki jih narekuje izvedba petletnega plana, zlasti k uvedbi brigadnega sistema dela v gozdarstvu. Temu namenu je služila v prvi vrsti tudi izdelava raznih ekspertiz, strokovnih mnenj, poročil in predavanj, kakor tudi mnogih člankov v strokovnem in dnevnem časopisju. Izdelana je bila tudi študija o pomenu gozdov in lesa v svetovnem gospodarstvu.

Institut je organiziral doslej tri študijska potovanja: v Češkoslovaško republiko, v Švico in v Avstrijo. Namen teh potovanj je bil študij organizacije gozdnega in lesnega gospodarstva in ureditve gozdarskih znanstvenih ustanov ter navezanje osebnih in strokovnih stikov. Ta potovanja so bila zelo koristna, ker so dala mnogo dragocenih informacij in pobud v pogledu gozdnega in lesnega gospodarstva ter gozdarsko-znanstvenega raziskovalnega dela. Zavedajoč se svojih znanstvenih nalog, skrbi institut tudi za strokovno izpopolnjevanje svojih članov. Doslej je poslal na specializacijo v Zagreb dva mlajša člana, predvidena pa je tudi specializacija nekaterih znanstvenih delavcev v tujih državah. Slednjič je institut udeležen tudi pri izgradnji gozdarske fakultete v Ljubljani, ki je začela delovati jeseni 1949, in sicer z dajanjem idejnih smernic za učni načrt in s pripravljanjem predavateljskega kadra.

3. Sodelovanje instituta z drugimi ustanovami

Institut se je od vsega začetka zavedal obsežnosti in kompleksnosti svojih splošnih in posebnih nalog, ki posegajo v razna področja gospodarske dejavnosti. Da bi postavil svoje delo na čim širšo podlago in da bi reševal važnejše kompleksne naloge v idejni povezavi in konkretnem sodelovanju z vsemi prizadetimi oziroma zainteresiranimi znanstvenimi ustanovami in priznanimi strokovnjaki, je iskal potrebnih stikov za skupno delo in skušal realizirati sodelovanje.

V okviru instituta delujeta danes dve posebni komisiji: komisija za študij lesnega gospodarstva ter komisija za gozdarsko in lesno-industrijsko terminologijo, ki je vključena v terminološko komisijo pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti v Ljubljani. Naloga prve komisije je, da znanstveno obdeluje operativno problematiko lesnega gospodarstva in da prenaša izsledke raziskovalnega dela v operativno prakso. V tej komisiji sodelujejo posamezni člani instituta, posamezni vodilni strokovnjaki obeh resorjev (gozdarskega in lesne industrije) ter strokovnjaki iz drugih ustanov. V komisiji je bilo izdelanih že nekoliko referatov, med drugimi tudi referat o surovinski bazi za perspektivno planiranje lesne industrije. Druga komisija pa je bila ustanovljena z namenom, da zbira strokovne izraze, jih kritično prerešeta in pripravlja gradivo za izdajo terminološkega slovarja, ki naj uvede enotno strokovno terminologijo v vedno bolj diferencirane in specializirane panoge gozdnega in lesnega gospodarstva.

Že od svoje ustanovitve dalje je bil institut povezan s Kmetijskim znanstvenim zavodom Slovenije pri reševanju nalog, ki posegajo tudi v kmetijski sektor. Iz tega sodelovanja se je rodila posebna mešana gozdarsko-kmetijska komisija za preučevanje vzajemnih problemov gozdnega in kmetijskega gospodarstva, posebej še za kategorizacijo zemljišč ter razmejevanje med gozdi in pašniki na podlagi objektivnih prirodoslovnih pogojev za izkoriščanje zemljišč. Institut je sodeloval pri izdelavi idejnih smernic za kategorizacijo zemljišč in praktičnih navodil, po katerih so mešane gozdarsko-kmetijske operativne ekipe doslej izvršile klasifikacijo zemljišč v Triglavskem in Kočevsko-Ribniškem gozdnogospodarskem področju. Imenovana mešana komisija je bila v poletju 1949 uradno priznana v »Republiško komisijo za urejanje zemljišč«. Ta način sodelovanja in reševanja skupnih gozdnokmetijskih problemov je osvojilo zvezno ministrstvo za gozdarstvo in ga postavilo za primer ostalim federalnim republikam.

Z referatom za varstvo prirode pri Zavodu za varstvo in znanstveno preučevanje kulturnih spomenikov in prirodnih znamenitosti Slovenije v Ljubljani je naš institut enako tesno povezan. V sodelovanju z njim je institut pregledal več parkov, parkovnih gozdov, arboretumov in drugih nasadov (Mokrice, Sežana, Volčji potok, Rocno pri Ljubljani, Rimske toplice, Trenta, Panovec idr.) ter sodeluje pri njihovi obnovi, ureditvi in zaščiti; nekateri teh objektov so celo v upravi instituta. Sodeloval je tudi pri naporih za obnovljeno zaščito Triglavskega narodnega parka v razširjenem obsegu, kar pa še ni do konca uspelo. Institut je nadalje pregledal in popisal zadnje ostanke pragozdov na Slovenskem ter predlagal njihovo zaščito pred slehernim izkoriščanjem. Predhodna zaščita od strani gozdarskega ministrstva je bila izposlovana, dokončna pa se pripravlja. Tako je uspelo izločiti 8 pragozdnih predelov (6 na Kočevskem, 1 v Gorjancih, 1 na Pohorju) v skupni površini okoli 300 ha, ki so bili neposredno pred izkoriščanjem, za znanstveno preučevanje velikega praktičnega pomena in jih kot prirodne spomenike ohraniti za bodoče rodove. Sodelovanje v pogledu zaščite redke flore in favne in drugih redkih znamenitosti slovenske zemlje je vedno tesno in živahno. V tej zvezi je dalje omeniti inventarizacijo raznih tujih drevesnih vrst, ki prihajajo v poštev za gojenje v gozdnih sestojih ali parkovnih nasadih, arboretumih itd.

Omenjamo dalje sodelovanje instituta z republiško in zvezno Upravo hidrometeorološke službe pri planiranju osnovne in dodatne (agrometeorološke) mreže opazovalnih postaj. Pri tem se je institut krepko postavil za čim večje upoštevanje specifičnih potreb gozdarstva glede preučevanja lokalne klime in mikroklimе v glavnih gozdnih masivih in predočil tozadevne posebne gozdarske zahteve do hidrometeorološke službe. V zvezi s tem je bilo izdelanih več referatov in predlogov ter razprava o pomenu in nalogah meteorološke službe v gozdarstvu. Z isto ustanovo sodeluje institut tudi pri polaganju idejnih osnov za organizacijo fenološke službe.

Aktivno je tudi sodelovanje instituta z Upravo za napredek proizvodnje pri republiški planski komisiji LRS. Njeni načrti za kmetijsko melioracijo Pomurja predvidevajo po eni strani krčitev nekaterih gozdnih kompleksov, po drugi strani pa osnovanje gozdnih pasov za zaščito polja pred vzhodnimi vetrovi, ki poleti osušijo zemljo, pozimi pa odnašajo z njega sneg, ter za zaščito vodnih tokov in nasipov proti vodni eroziji. V tem

smislu je institut začel preučevati gozdne razmere v Prekmurju in prišel do delnih rezultatov, ki dovoljujejo konkretne predloge k melioracijskim načrtom.

Omembe vredno je aktivno sodelovanje instituta v zvezni »Komisiji za tipološko izraževanje vegetacije u FNR Jugoslaviji«, ki daje smernice za vegetacijsko preučevanje in fitosociološko kartiranje ter pedološko raziskovanje gozdnih in pašnih površin. S sodelovanjem instituta je bil izdelan poseben priročnik z idejnimi smernicami in s praktičnimi navodili za vegetacijsko in pedološko preučevanje gozdnih in kmetijskih zemljišč in za njih fitosociološko kartiranje.

Naš institut je povezan tudi z Institutom za gradnje (gradbeni elementi iz raznih odpadkov predelave lesa), Institutom za elektrozeveze (sušenje lesa in uničevanje lesnega mrčesa z električnimi napravami), Glavno direkcijo za industrijo celuloze, lesovine in papirja (uporaba odpadkov na žagah za proizvodnjo celuloze) ter z Institutom za naučna šumarska istraživanja v Zagrebu, vzdržuje pa zveze še z drugimi ustanovami in podjetji. Z »Zavodom za tehnologiju drveta« zagrebške gozdarske fakultete, ki vodi tehnološka raziskovanja po zveznih nalogah, je bil dosežen sporazum o tehnoloških analizah lesa s področja Slovenije.

Posebno tesno in uspešno je slednjič sodelovanje Gozdarskega instituta Slovenije z novoustanovljenim Zavodom za planinske gozdove, ki posluje začasno v prostorih Gozdarskega instituta Slovenije in čigar vodstvo je v rokah dr. ing. Vlada Tregubova, bivšega člana in sedaj najaktivnejšega sotrudnika našega instituta.

Končno bodi omenjeno, da so morali posamezni člani instituta v kritičnih trenutkih večkrat pomagati resoru pri čisto operativnih delih, posebno še do ustanovitve Biroja za napredek proizvodnje. Tudi zvezna vlada je pogosto potrebovala kolektivno sodelovanje instituta ali pa sodelovanje posameznih njegovih članov pri strokovnih in organizacijskih problemih zveznega značaja.

Pričujoči opis razvoja in dela instituta prikazuje delovne uspehe, ki so bili doseženi v kljub skromnim sredstvom in neugodnim razmeram. Člani instituta se pri tem zavedajo, da je bilo njihovo delo v marsičem pomanjkljivo. Nepopolnost svojega dela sami najbolj čutijo in poznajo. Zaradi mnogih nujnih nalog, katerih reševanje je bilo neodložljivo, je institut zlasti zanemaril strokovno-publicistično dejavnost in bo moral v bodoče predvsem na tem področju v večji meri uveljaviti svojo aktivnost.

V svojem začetnem razvoju je posvečal institut največ dela za pomoč v planiranju in operativi ter izboru terenskih raziskovalnih objektov in organizaciji terenske raziskovalne mreže. Poslej se vse bolj in bolj pogloblja v znanstvena raziskovanja po tematskem planu. Institut se zaveda važnosti besed tov. Borisa Kidriča: »Eden najlepših načinov izpolnjevanja domoljubnih dolžnosti je danes znanstveni boj za reševanje bistvenih gospodarskih in tehničnih vprašanj naše države«.

Institut bo vložil vse svoje sile za povezavo znanstvenega dela s praktičnim udejstvovanjem, za enotnost znanosti in prakse v gozdnem in lesnem gospodarstvu. Z izsledki svojega znanstvenega dela bo doprinal svoj prispevek v boju za izvrševanje plana v gozdarstvu in lesni industriji, v boju za izgradnjo socializma v naši zemlji.

ЛЕСНОЙ ИНСТИТУТ СЛОВЕНИИ 1947—1949 Г. Г.

(Содержание)

Лесной институт Словении был основан при Министерстве земледелия и лесоводства решением правительства Народной Республики Словении Н. 17 от. 26. 4. 1947 года.

Условия для развития работы института не отвечали требованиям, которые ему предъявляли из-за недостаточного числа специалистов, снабжения нужными инструментами помещениям. Вследствии этого институт начал строить уже в 1948 году свое здание.

В настоящее время институт располагает 7 научными работниками и 18 лицами (техники и других вспомогательных лиц).

Институт в организационном отношении был разделен на 6 секторов: лесоводства, защита леса, лесоустройство, лесозэксплоатация и деревообработки экономики и планиранья а также сектор независимых шематских групп (фитоценологическая и метеорологическая).

Внешнюю свою организацию институт в главном уже провел, путем установления 6 станций, 4 вспомогательных станций и 6 опытных пунктов. Кроме того институт построил 8 метеорологических станций. До настоящего времени для стационарских исследований было выбрано и измерено 64 постоянных опытных площадей, поверхность которых колебалась от 1—2 ха и 6 больших лесных объектов имеющих примерное или опытное назначение.

Институт основал центральную лесную и лесопромышленную библиотеку.

Исследовательская работа института развивалась по определенному шематскому плану который заключает в себе актуальные научные проблемы по лесному и лесопромышленному делу.

Таким образом было приступлено и к фитоценологическому исследованию и картированию, исследованию в области лесоводства, технологии, планирования лесопромышленности, рационализации и нормирования лесопромышленности, затем изучались методы использования древесных отходов, выделка угольных печей и наконец вопрос разграничения пастбищами и лесами и повышения верхней границы лесной растительности в горах и т. д.

INSTITUT FORESTIER DE SLOVENIE EN 1947—1949

(Résumé)

L'Institut forestier de Slovénie a été fondé auprès du Ministère de l'agriculture et des forêts par un arrêté du Gouvernement de la République populaire de Slovénie No 17 du 26 avril 1947.

Le but de cette nouvelle institution était de poursuivre les recherches dans le domaine des sciences forestières appliquées en vue de mettre au point les méthodes de la sylviculture et de l'exploitation du bois.

Les conditions dans lesquelles se développait le travail de l'Institut étaient peu favorables à cause du manque de personnel spécialisé, d'instruments nécessaires et de locaux. C'est pourquoi l'Institut a entrepris, en 1949, la construction de son propre bâtiment.

Actuellement l'Institut possède 7 collaborateurs spécialisés et 18 personnes pour les travaux auxiliaires et administratifs.

L'Institut est divisé en 6 sections: de sylviculture, de protection des forêts, d'aménagement, d'exploitation et de l'économie forestière. Ensuite, il existe encore 3 groupes autonomes: phytosociologie, pédologie et météorologie.

Le service externe de l'Institut a été englobé par l'organisation de 6 stations de recherches, 4 stations auxiliaires et 3 points de recherches. L'Institut a organisé également 8 stations météorologiques. Jusqu'à présent, l'Institut a choisi et délimité 64 placettes d'essai dont la surface de chacune varie de 1 à 2 ha. En outre, l'Institut possède 6 massifs forestiers et arboreta, pour les recherches.

L'Institut a fondé une bibliothèque centrale des matières de sylviculture et d'industrie du bois.

Les travaux de l'Institut en matière de recherches scientifiques et appliquées se développaient d'après un plan déterminé selon les problèmes actuels qui se posent dans le domaine forestier et celui de l'industrie du bois.

C'est ainsi que l'Institut est en train de poursuivre des recherches en sylviculture, reboisement, introduction des essences à grand accroissement, restauration des montagnes, délimitation entre pâturages alpins et forêts, recherches et cartographie phytosociologiques, recherches pédologiques, dendrométriques, technologiques, spécialement en vue de l'organisation rationnelle des travaux forestiers et dans l'industrie forestière, utilisation des déchets de bois, carbonisation du bois et exploitation rationnelle d'autres produits forestiers. Spécialement, l'Institut s'est occupé des travaux d'économie forestière.
